

YENGIL UGLEVODORODLARNI UTILIZATSIYA QILISHNING ZARURLIGI

J.Sh. Rabbimov ¹

Sh.O. Mallayev ²

1- QarMII “Foydali qazilmalar geologiyasi va razvedkasi” kafedrasida assistenti

2- QarMII “Foydali qazilmalar geologiyasi va razvedkasi” kafedrasida assistenti

E-mail: rabbimov1933@gmail.com

mallayevshamshod@gmail.com

ANNOTATSIYA

Yoʻldosh gazlar oʻzining tuzilmasi boʻyicha gazni qayta ishlovchi korxonalar uchun kerakli boʻlgan xom ashyo resursi hisoblanadi. Shu bilan birgalikda undan foydalanish ekologik muammo yechimlarini topishda asosiy yoʻllardan biri hisoblanishi hamda gazni qayta ishlovchilarga va insoniyatning sogʻligʻiga salbiy taʼsir etishini kamaytirish bilan bogʻliq boʻlgan jarayonlar tahlil qilingan.

***Kalit soʻzlar:** chiqindi, qiymat, uglevodorod, sintez, mustahkam, germetik, rezervuar.*

THE NEED TO DISPOSE OF LIGHT HYDROCARBONS

ABSTRACT

Accompanying gases, by their structure, are a necessary raw material resource for gas processing enterprises. At the same time, its use is considered one of the main ways to find solutions to environmental problems, and the processes associated with reducing the negative impact on gas processors and human health were analyzed.

***Key words:** waste, value, hydrocarbon, synthesis, solid, hermetic, reservoir.*

Neftning yengil uglevodorodlaridan samarali foydalanishda bu fraksiyalarni yoʻqotilishini bartaraf qilish neft sanoati xodimlarining diqqatini oʻziga tortadi hamda uglevodorodlarni sintez qilish va belgilangan jarayon asosida keng gammali qimmat boʻlgan sintetik materiallarni olishning bir qator ilmiy va amaliy masalalarini muvaffaqiyatli yechish masalalari soʻnggi oʻn yillikda jadal oʻrganilmoqdi. Neftkimyo sanoatining jadal rivojlanishi bilan bogʻliq holda mustahkam tejamkor xom-ashyo bazasini yaratishda neft va gazdagi yengil uglevodorodlarning yoʻqotilishini oldini olish va tiklash muhim masala hisoblanadi.

Birinchi o‘rinda bu masalani xalq xo‘jaligi uchun iqtisodiy mohiyatini ko‘rib chiqish zarur hisoblanadi. Ishlab chiqarishda chiqindilarni yo‘qotilishi texnika taraqqiyoti va ishlab chiqarishning o‘sishi bilan bog‘liqdir. Sanoatda organik sintez qilish paydo bo‘lishigacha neft va gazni qayta ishlashda ajralib chiqadigan yengil uglevodorodlar kerakmas deb hisoblangan, ikkilamchi mahsulotlar yoqib yo‘qotilgan. Sanoatning rivojlanishi bilan bunday “tashlanmalar” maqsadli mahsulotlarni olishda qimmat baho xom-ashyo hisoblangan va umumiy ishlab chiqarish xarajatlari keskin kamaytirilgan. Ishlab chiqarishda tashlanmalardan foydalanishdagi tejamkorlik chiqindilarni o‘zidan olinadigan tejamkorlikdan farqlash va bu chiqindilarni minimum darajasiga yetkazish zarur bo‘lib qoldi. Bu holatdan kelib chiqib, neftni bug‘lanishi natijasida yo‘qotiladigan uglevodorodlarga baho beriladi.

Xalq xo‘jaligidagi yo‘qotilishlarni qisqartirish va ulardan xom-ashyo sifatida to‘liq foydalanishda takomillashgan yangi texnika va texnologiyalarni ishlab chiqish mehnat unumdorligini ta‘minlaydi.

Hozirgi vaqtda ham neftni yig‘ish obyektlarini texnik jihozlashda germetiklash va takomillashtirish choralarning yetarli bo‘lmaganligi uchun neftni yig‘ishda, tashishda va saqlashda, ba’zida neftni kon sharoitida va zavodlarda tayyorlashda yengil uglevodorodlarni yo‘qotilishi chegaraviy qiymatlardan oshib ketmoqda. Neft asosan o‘lchash joylarida bug‘lanishga yo‘qotiladi va u yerda germetik bo‘lmagan o‘lchagichlarni (naporsiz tizimda neftni yig‘ish), qo‘yishda, yig‘uv punktlarida, rezervuarlarda saqlashda, neft konlarining tovar parklarida, tovar-tashish boshqarmasida va neftni qayta ishlash zavodlarida sodir bo‘lmoqda. Yo‘qotilishlarni bartaraf etiladigan va bartaraf etilmaydigan holatda qarash mumkin. Bartaraf qilib bo‘lmaydigan yo‘qotilishlar neft kon korxonalarining texnik jihozlanishiga bog‘liq bo‘ladi va unda yangi texnologiyalarni va texnikalarni qo‘llash yoki takomillashtirish asosida (neftni harakatlanishida germetiklash yo‘li orqali bosimli va yuqori bosimli yig‘ish tizimiga o‘tish, rezervuar parklarini to‘liq germetikligini ta‘minlash va atmosferaga tashlanadigan uglevodorodlarni to‘liq ushlab, neftni oqib chiqishlar sonini kamaytirish va boshqalar) qisqartirishga erishiladi.

Bartaraf qilinadigan yo‘qotilishlarga xo‘jasizlik, texnikadan foydalanila olmaslik, kon jihozlarini ishlatishda va saqlab turishda elementar buzilishlarga yo‘l qo‘yishlar tashkiliy-texnik tadbirlarni qo‘llash orqali bartaraf qilinadi.

Yengil fraksiyalarni yo‘qotilishini bartaraf qilishda neft va gazni yig‘ishni ratsional sxemasini tadbir qilish hamda neftni saqlash va tashishda barqarorlashtirish uchun obyektlardan smarali foydalanish talab qilinadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI: (REFERENCES)

1. Agzamov A.X. “Neft va gazni dunyo energiya balansidagi o‘rni”, Toshkent, “Neft va gaz” jurnali -2015, № 4/2015b 67-70 bet.
2. Алькушин А.И., “Эксплуатация нефтяных и газовых скажин”, Москва, Недрa – 1989, 360 стр.
3. Rabbimov, J. (2022). UGLERODLI PO ‘LATLARNING KONSTRUKTIV MUSTAHKAMLIGINI VA KORROZIYAGA BARDOSHLILIGINI OSHIRISH. *Eurasian Journal of Academic Research*, 2(8), 227-234.
4. Turdiyev, Sh., Komilov, B., Rabbimov, J., & Bo‘riyev, S. (2022). Murodtepa maydonida izlov-qidiruv ishlarini baholash tamoyillari va iqtisodiy samaradorlik ko‘rsatkichlari. *Eurasian Journal of Academic Research*, 2(11), 246-250.
5. Turdiyev, Sh., Komilov, B., Rabbimov, J., Bo‘riyev, S., & Azimov, A. (2022). QIZOTA (YOSHLIK II) MAYDONINING GIDROGEOLOGIK TUZILISHI. *Eurasian Journal of Academic Research*, 2(11), 242-245.
6. Турдиев, Ш. Ш. У., Комилов, Б. А. У., & Раббимов, Ж. Ш. (2022). АНАЛИЗ ТЕКУЩЕГО СОСТОЯНИЯ И ПРОБЛЕМЫ РАЗРАБОТКИ ПОДГАЗОВЫХ НЕФТЯНЫХ ЗАЛЕЖЕЙ. *Universum: технические науки*, (11-3 (104)), 58-62.
7. Shahboz, S., Komilov, B., & Rabbimov, J. (2022). YO ‘LDOSH GAZLARNI TOZALASH, SUYUQLIK, GAZNING HARORATI VA YENGIL UGLEVODORODLARNI UTILIZATSIYA QILISHNING ZARURLIGI. *Eurasian Journal of Academic Research*, 2(11), 677-680.
8. Turdiyev, Sh., Komilov, B., Rabbimov, J., & Azimov, A. (2022). QIZOTA (YOSHLIK II) MAYDONINING STRATIGRAFIYASI. *Eurasian Journal of Academic Research*, 2(11), 502-504.
9. Turdiyev, Sh., Komilov, B., Rabbimov, J., & Azimov, A. (2022). Suyultirilgan uglevodorod gazlarini olishning resurslari va manbalari. *Eurasian Journal of Academic Research*, 2(11), 505-509.
10. Shermamat o‘g‘li, T. S., Asqar o‘g‘li, K. B., & Karim o‘g‘li, K. O. (2022). STG (LNG) TABIIY GAZDAN SAMARALI FOYDALANISHNING ASOSIDIR. *Journal of new century innovations*, 10(2), 35-37.
11. Shermamat o‘g‘li, T. S., Shodmonkulovich, R. J., & Rustamovich, B. A. (2022). SUYULTIRILGAN TABIIY GAZNI ISHLAB CHIQRISH TEXNOLOGIYASI VA UNI O‘ZBEKISTONDA QO‘LLASHNING IMKONIYATLARI. *Journal of new century innovations*, 10(2), 38-41.

12. Rabbimov, J. S. (2022). QATLAM DAN KELAYOTGAN OQIMNI JADALLASHTIRISH MAQSADIDA QATLAMGA KISLOTALI ERITMA BILAN ISHLOV BERISH (MURODTEPA MAYDONI MISOLIDA). *Eurasian Journal of Academic Research*, 2(3), 373-378.

13. SHERMAMAT O'G'LI T. S. ET AL. NEFT GAZLARIDAN SUYULTIRILGAN UGLEVODORODLARNI ISHLAB CHIQRISHNI TADQIQOTLASH //ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ. – 2023. – Т. 16. – №. 4. – С. 67-74.

14. Fozilov, S. F., Fozilov, X. S. O'., Rabbimov, J. Sh., & Raxmatov, A. Q. O' (2022). Neft moylarining mahalliy tabiiy adsorbentlar asosida tozalash va ulardan mastikalar olish. *Science and Education*, 3(10), 285-288.

15. Rabbimov, J. Sh, and B. A. Komilov. "GAZNI TAYYORLASH QURILMASI." *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ* 30.2 (2023): 137-144.

16. Rabbimov, J. Sh, and B. A. Komilov. "GAZSIMON FRAKSIYALARNI KONDENSATSIYASI." *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ* 30.2 (2023): 128-131.